

หลักการฟังกรณ์ทุกฝ่ายในกฎหมายอังกฤษและกฎหมายไทย

นาย ชัยยุทธนา วงศ์วานิช

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2541

ISBN 974-332-320-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AUDI ALTERAM PARTEM IN ENGLISH LAW AND THAI LAW

Mister Chaiyuthana Wongvanich

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Graduate School

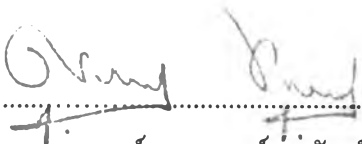
Chulalongkorn University

Academic year 1998

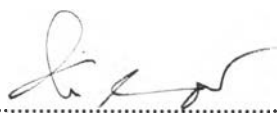
ISBN 974-332-320-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์ หลักการฟังก์ชันทุกฝ่ายในกฎหมายอังกฤษและกฎหมายไทย
โดย นายชัยยุทธนา วงศ์วานิช
ภาควิชา นิติศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษา ศ.ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

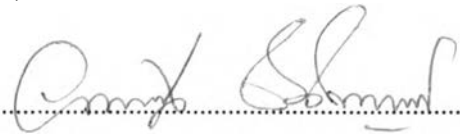

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ นายแพทย์ สุภัทวัฒน์ ชุตินวงศ์)

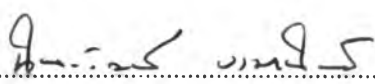
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.อมร จันทรมบูรณ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.กมลชัย รัตนสกววงศ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วิศรุตพิชญ์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์)

พิมพ์และจำหน่ายโดย : บ้านกานพพรรัตน์ กรุงเทพมหานคร มีเพียงเล่มเดียว

ชัยยุทธนา วงศ์วานิช : หลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่ายในกฎหมายอังกฤษและกฎหมายไทย
(AUDI ALTERAM PARTEM IN ENGLISH LAW AND THAI LAW) อ.ที่ปรึกษา :
ศ.ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 97 หน้า. ISBN 974-332-320-1

หลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่ายถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในการป้องกันตนเองตามหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ ซึ่งมีกำเนิดและพัฒนาการมาในระบบกฎหมายคอมมอน ลอว์ของอังกฤษ โดยเป็นหลักวิธีพิจารณาที่เกิดจากคำพิพากษาของศาล ซึ่งในช่วงแรกเป็นหลักการที่มีผลบังคับต่อกำวินิจฉัยขององค์กรตุลาการเท่านั้น แต่ต่อมาก็ได้ถูกนำมาบังคับใช้กับองค์กรอื่นๆที่มีอำนาจวินิจฉัยอันกระทบต่อสิทธิของประชาชน เช่น องค์กรที่ใช้อำนาจกึ่งตุลาการด้วย ในฐานะที่เป็นหลักกฎหมายทั่วไป สำหรับคำวินิจฉัยที่ขัดต่อหลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่ายย่อมมีผลเป็นโมฆะ ซึ่งไม่อาจเยียวยาได้ หรือเป็นคำวินิจฉัยที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งสามารถเยียวยาได้ทั้งในชั้นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและในชั้นศาล โดยพิจารณาถึงระดับความร้ายแรงของการละเมิด

สำหรับในส่วนของกฎหมายไทยนั้นแม้จะได้มีการรับรองหลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่ายไว้ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539 รวมทั้งในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนและข้าราชการฝ่ายต่างๆ และพระราชบัญญัติวิชาชีพทั้งหลายก็ตาม แต่ในส่วนของผลและการเยียวยากรณีมีการดำเนินกระบวนการวินิจฉัยออกคำสั่งทางปกครองโดยขัดต่อหลักการนี้ ซึ่งถือเป็นหลักกฎหมายทั่วไปหลักการหนึ่งกลับยังมีได้มีการกำหนดให้ชัดเจนจึงสมควรศึกษาวิจัยเพื่อให้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ของกฎหมายเกี่ยวกับผลของการฝ่าฝืนและการเยียวยา โดยต้องพิจารณาถึงระดับความร้ายแรงของการละเมิดหลักการนี้ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของการบังคับใช้หลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่ายและเพื่อคุ้มครองสิทธิของคู่กรณีผู้ถูกกระทบสิทธิเอง

ภาควิชานิติศาสตร์.....
สาขาวิชานิติศาสตร์.....
ปีการศึกษา 2541

ลายมือชื่อนิติต ชัยยุทธนา วงศ์วานิช
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา อ. บวรศักดิ์
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C870032 : MAJOR LAW
KEY WORD: AUDI ALTERAM PARTEM

CHAIYUTHANA WONGVANICH : AUDI ALTERAM PARTEM IN ENGLISH LAW
AND THAI LAW. THESIS ADVISOR : PROF. BORWORN SAK UWANNO, Ph. D.
97 pp. ISBN 974-332-320-1

The audi alteram partem principle is the fundamental right of the party to the case under the principle of natural justice originated and developed in the English common law system.

The principle derived from the judgements of the courts at which the earlier stage applying only to a judicial body but later as a general principle of law to some other institutions of which the decisions affects the rights of the people such as a quasi-judicial body. Under this principle, the decision made without hearing of every party is void which is unremedied or unlawful and it is remedied both by the administrative official and by the court which depend on the seriousness of the infringement.

In Thai law, although the principle of audi alteram partem is recognised by the Constitution and such relevant pieces of legislation as the Administrative Procedure Act 1996 and the law on civil services and other types of officials or the law on professions, it is still unclear about the effects and the remedies in the case where the administrative act is made in contrary to the audi alteram partem principle as the general principle of law. Accordingly, the research on such problems should be carried out to introduce the rules in those regards in which the degree of the seriousness of the infringement must be taken into consideration in order to conform the real philosophy of the principle and to protect the aggrieved party as well.

ภาควิชา.....นิติศาสตร์.....
สาขาวิชา.....นิติศาสตร์.....
ปีการศึกษา.....2541.....

ลายมือชื่อนิสิต.....ชัยบุษยา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ ซึ่งได้กรุณา
สละเวลาอันมีค่ารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ทั้งยังได้กรุณาที่แนะ ตักเตือน มิใช่แต่
เพียงแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์เท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงการดำเนินชีวิตต่อไปในภายหน้าด้วย
ซึ่งผู้เขียนจะขอระลึกและยึดถือเป็นครรลองของการดำเนินชีวิตตลอดไป

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร.อมร จันทรมานูรณ์ ซึ่งกรุณาได้รับเป็น
ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ ทั้งยังได้ให้ความเมตตาต่อผู้เขียนดุจญาติผู้ใหญ่ที่สมควรได้รับความ
เคารพนับถืออย่างยิ่ง รวมทั้งท่านรองศาสตราจารย์ ดร.วราภรณ์ วิสฤตพิชญ์ ท่านรองศาสตราจารย์
ดร.กมลชัย รัตนสากววงศ์ และท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ บรมานันท์ ซึ่งได้กรุณา
เป็นกรรมการวิทยานิพนธ์ และได้กรุณาให้คำแนะนำ ตักเตือน อันมีค่ายิ่งแก่ผู้เขียนด้วยความเมตตา
เสมอมา

นอกจากนี้ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ บรรดาคุณอาจารย์ที่ได้มีความปรารถนาดีต่อ
ลูกศิษย์อย่างจริงใจ และขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณ ท่านผู้บังคับบัญชา และหัวหน้า มีท่าน
พวงเพชร สารคุณ และคุณจักริน วงศ์กุลฤดี เป็นอาทิ รวมทั้งเพื่อนร่วมงานในสำนักงานคณะกรรมการ
การกฤษฎีกา และเพื่อนพี่น้องที่ทุกท่าน ทุกคน ซึ่งผู้เขียนต้องขออภัยที่มีอากถาวนามถึง
ได้ทั้งหมด ผู้เขียนขอขอบพระคุณและขอบคุณอย่างยิ่งมา ณ โอกาสนี้ โดยเฉพาะคุณชมพูนุท และ
คุณเมธินี พี่สาวผู้เอื้ออาทรและเอาใจใส่ห่วงใยผู้เขียนตลอดมา เพราะหากปราศจากกำลังใจจากท่าน
เหล่านี้ก็ยากที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลงได้

เหนือสิ่งอื่นใด ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณแม่แท้ๆคุณพ่อไพฑูรย์ และคุณแม่สุมาลี
ผู้มีแต่ให้ผู้เขียนมาตลอดทั้งชีวิตโดยบริสุทธิ์ใจและไม่หวังสิ่งตอบแทน ซึ่งผู้เขียนมิอาจสรรหากำ
ใดๆ มาบรรยายได้ ถึงพระคุณของท่านทั้งสองผู้เป็นทั้งบุพพจารย์ และพรหมผู้ประเสริฐของลูก.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.4 สมมติฐานของการวิจัย.....	3
1.5 วิธีการวิจัย.....	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2 หลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่ายในกฎหมายอังกฤษ.....	5
2.1 หลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ.....	6
2.1.1 ที่มาของหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ.....	6
2.1.2 รากฐานของหลักความยุติธรรมตามธรรมชาติ.....	8
2.1.3 ความยุติธรรมทางปกครองกับความยุติธรรมตามธรรมชาติ.....	11
2.2 กำเนิดและพัฒนาการของหลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่ายในระบบกฎหมาย คอมมอนลอว์ของอังกฤษ.....	13
2.2.1 หลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่ายในฐานะที่เป็นกฎเกณฑ์ดั้งเดิม.....	13
2.2.2 กรณีศึกษาจากคำวินิจฉัยทางปกครองของอังกฤษในช่วง ศตวรรษที่ 19.....	15
2.2.3 กระบวนการไต่สวนและการรับฟังตามบทบัญญัติของกฎหมาย อังกฤษ.....	19
(1) การไต่สวนสาธารณะ.....	21
(2) ประเภทของการไต่สวน.....	23
(3) คณะกรรมการพิจารณาข้อพิพาท.....	27

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
	2.2.4 ข้อบกพร่องของหลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่าย.....	28
	ก. กรณีเป็นการกระทำทางปกครองโดยแท้.....	28
	ข. กรณีเป็นอำนาจดุลพินิจของฝ่ายปกครอง.....	29
	ค. กรณีมีกฎหมายบัญญัติอย่างแจ่มชัด.....	29
	ง. กรณีเป็นการเสียหายต่อประโยชน์สาธารณะ.....	29
	จ. กรณีความมั่นคงของส่วนรวม.....	30
	ฉ. กรณีไม่สามารถแจ้งล่วงหน้า.....	30
	ช. กรณีมีประโยชน์หรือทรัพย์สินพิพาทเพียงเล็กน้อย.....	30
	2.3 ผลของวิธีพิจารณาที่บกพร่อง หรือขัดต่อหลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่าย.....	30
3	หลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่ายในกฎหมายไทย.....	35
	3.1 การรับรองสิทธิขั้นพื้นฐานตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.....	35
	3.2 การรับรองหลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่ายในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการฝ่ายต่าง ๆ.....	39
	3.3 การรับรองหลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่ายในพระราชบัญญัติวิชาชีพวิศวกรรม พ.ศ.2505 และพระราชบัญญัติวิชาชีพต่าง ๆ.....	42
	3.4 การรับรองหลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่ายในพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539.....	44
	3.4.1 เจ้าหน้าที่ผู้ทรงอำนาจทำการพิจารณาทางปกครอง จะต้องแจ้งข้อเท็จจริงแก่คู่กรณีผู้ถูกระทบสิทธิอย่างเพียงพอ.....	44
	3.4.2 การให้โอกาสแก่คู่กรณีได้โต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานสนับสนุน.....	48
	3.4.3 การต้องแจ้งให้คู่กรณีทราบข้อเท็จจริงล่วงหน้าพอสมควร.....	49
	3.4.4 การให้คู่กรณีมีสิทธิขอตรวจเอกสารที่จำเป็นแก่การใช้สิทธิ.....	50
	3.4.5 การให้คู่กรณีมีสิทธิมีทนายความหรือที่ปรึกษา.....	57
	3.5 ผลและการเยียวยาแก้ไขการพิจารณาที่ขัดต่อหลักการฟังคู่กรณีทุกฝ่าย.....	66
	3.5.1 การเยียวยาการพิจารณาที่ไม่ถูกต้องโดยองค์กรวินิจฉัยข้อร้องทุกข์.....	73
	3.5.2 การเยียวยาการพิจารณาที่ไม่ถูกต้องโดยศาล.....	77

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.5.3 การเชี่ยวชาญการพิจารณาที่ไม่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติ วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ.2539.....	81
4 บทสรุปและเสนอแนะ.....	85
รายการอ้างอิง.....	95
ประวัติผู้เขียน.....	97